

Részletek A. Volszkij: A szellemi munkás¹ című művéből

„Támadást kell intéznünk az ellen a társadalmi erő ellen, amely oly sikeresen bújik meg a szocialista mozgalomban, és amelynek a szemében a szocializmus megbékélése a fennálló rendszerrel nem számít hibának, hanem magától értetődik és elkerülhetetlen.

Ez az erő a társadalom művelt része, napjaink újabb kiadásában. Ez az erő a szellemi munkások növekvő serege, az értelmiség, amely a civilizáció előrehaladásával magába szívja a társadalom középrétegeit, a tőkés kistulajdonosokat. A tőke és a tőkés állam ezen kiváltságos „bérence” a tudása árubabocsájtása során kibékíthetetlen ellentétbe kerül a tőkével, ezért aztán bizonyos pillanatokban úgy tűnik, mintha a küzdelme során az anti-kapitalista proletariátus seregének egy része, szocialista harci osztag lenne. Részesül a nemzeti haszonból, ugyanakkor birtokában van a teljes műveltség és ezt a tulajdonát – amely évszázadokig tartó kisajátítás révén jött létre – ugyanúgy védi a kétkezi munkások támadásától, mint ahogy ez általában a tulajdonos osztályokra jellemző.

Ennek az új uraságnak a tulajdonosi érdekeit és terveit szem előtt tartva született meg a múlt század szocializmusa.

A 19. századi szocializmus – a benne hívők meggyőződése ellenére – nem jelent támadást az évszázadok óta létező rabság, a civilizált társadalom formájában megjelenő *állam* alapjai ellen.

Ennek a rabszolgaságnak csak egyik formája ellen, a *tőkés* osztály ellen intéz támadást. Ráadásul győzelme esetén nem szünteti meg a kizsákmányolást; csak az anyagi jellegű *termelési eszközök* – a földek és a gyárak – *magántulajdonát* számolja fel, csak a *kapitalista* kizsákmányolást szünteti meg.

A kapitalista tulajdon, azaz a termelőeszközök magántulajdonának a felszámolása még távolról sem jelenti a családi tulajdon megszüntetését, ál-

talában. Holott éppen ez az intézmény teszi lehetővé az évszázados kizsákmányolást, biztosítja a birtokos kisebbség és kizárólag ezek utódai számára az évek hosszú során felhalmozott gazdagság és az emberiség által örökül hagyott mindenféle kultúra és civilizáció birtoklását. Ez az intézmény az emberek többségét arra ítéli, hogy nincstelenként, rabszolgaként jöjjön a világra, egész életét kétkezi munkával töltse.

A tőkés osztály kisajátítása még egyáltalán nem jelenti az egész tőkés társadalom kisajátítását. Csupán az egyéni vállalkozók felszámolásával a modern munkásosztály, napjaink rabszolgája még nem szűnik meg rabszolgának lenni. Ebből következik, hogy az általuk létrehozott nemzeti haszon a demokratikus állam-társadalom kezébe kerül és a kizsákmányolók, az egész burzsoá társadalom parazita létezésének az alapját képezi. Az utóbbi a tőkés felszámolása után is ugyanúgy a társadalom uralkodó rétege, képzett irányítója lesz, mint korábban volt, ugyanolyan dologkerülő marad, mint volt. Továbbra is a nemzeti haszon élvezője lesz, amelyet a már megszokott módon osztanak el, a „honoráriumok”, a „szellemi munkások” – hála a családi tulajdonnak és a családi életformának – megmaradnak és újratermelődnek az utódaikban.

A termelőeszközök társadalmosítása csak a tulajdonjog felszámolását és a gyárak és a föld feletti rendelkezést jelenti.

Amikor a szocialista a gyárost támadja, a legkevésbé sem veszélyezteti az igazgató és a mérnök „honoráriumát”. A múlt századi szocializmus érintetlenül hagyja a dologkerülőket minden jövedelmét, mint a „szellemi munkások megérdemelt munkabéréit”, az értelmiséget „a kapitalista kizsákmányolásban érdektelennek, azon kívül állónak” (Kautsky) nyilvánítja.

A mai szocializmus nem tudja és nem is akarja felszámolni az évszázados kizsákmányolást és rabságot.

A múlt századi szocializmus megállapításaival, de a szociáldemokrácia és az anarchizmus formuláival szemben is a munkásosztály számára a harc új szakasza kezdődik, a *világméretű munkásösszeesküvések* korszaka, amelyek az államhatalom törvényét diktálják a világméretű munkássztrájkok eszközével.

A harcnak ebben az új szakaszában a vezető szerep kizárólag a kétkezi munkások követeléséé (tisztán gazdasági követelések), a munkások kiszélesítik összeesküvésüket és felkelésüket, végrehajtják *nemcsak a tőkésék, hanem az egész művelt társadalom* kisajátítását.

A mai családi tulajdon helyett kiharcolják azt a lehetőséget, hogy minden ember születésétől egyenlő legyen a föld és a civilizáció gazdaságá-

nak birtoklásában, a neveléshez és a művelődéshez mindenki azonos jogokkal és anyagi lehetőségekkel rendelkezzen.

Csak a mai művelt társadalom kisajátításával omlanak össze a munkástömegek évszázados kizsákmányolásának és rabszolgaságának alapjai.”²
(1905)

„Akárhogyan fejlődnek is tovább az események ma Oroszországban, a munkáskérdés lényege abban a gazdasági harcban rejlik, amelyet mindenféle demokratikus és szocialista program ellenére a tömegek maguk vívnak. Az aktív szocialista pártok olyan szükséges rossznak tartják ezt a küzdelmet, amellyel meghódíthatják és megtarthatják a munkástömegeket a burzsoá forradalom számára. Ez a gazdasági harc *kizárólag* a modern társadalom rabszolgáinak, a *bérmunkásoknak a helyzetét érinti.*

Akárhogyan fejlődnek is tovább az események ma Oroszországban, a munkásság ügye megköveteli, hogy a forradalmi tömegek minden erejüket a *gazdasági követelések és a sztrájkmozgalom* kiszélesítésére összpontosítsák, és ebben a küzdelemben megszabaduljanak a szocialisták ellenük szőtt hálójától, akik a liberális és demokratikus prófétáknál sikeresebben ámtíják a munkásokat a népkormányzás és a szabad demokratikus állam meséjével.

A munkásság érdeke az egész Oroszországra kiterjedő gazdasági sztrájkot diktálja, amely átmeny munkásforradalomba, *konkrét, azonnal megvalósítható követelésekkel* összehangolt támadást intéz a tőkés társadalom és államhatalom ellen. Ehhez a *munkás-összeesküvés* megszervezésére van szükség.

Ez a mozgalom képes lesz arra, hogy egyesítse a munkásság és a *munkanélküliek* küzdelmét, az orosz város és falu éhező tömegeit egy erős központban fogja össze a harc érdekében.

Amikor ez a mozgalom eljut a legmagasabb fokra – nagy tömegfelkelések törnek ki és a munkásosztály eredményeket ér el – felrázza, felébreszti a szocialista próféciaiktól álomba ringatott nyugat-európai munkásokat és előkészíti a civilizált világ munkásforradalmát.”³

(1905.)

„A proletárforradalom a civilizált világban lezajló forradalom. A proletariátus hatalomátvétele vilégméretű aktus. Ebből következően az erre való tudatos felkészülése csakis nemzetközi feladatként jelenhet meg, amelyet semmiképpen sem lehet a nemzeti keretek Prokrusztész-ágyába szorítani.

Ilyen keretek között a szociáldemokráciához hasonló utópiává válik, amely végzettszerűen csupán a „munkásosztály részvételét” fedezi... a burzsoá forradalmakban.

A proletaritáus önálló „politikája” annak az egységes világakaratnak a tudatos megnyilvánulása, amely valamennyi ország munkásainak azonos érdekein alapul. Ez a politika egy olyan magasabb akarat, amely felette áll mindenféle demokratikus „népakaratnak”, természetéből következően nem rendelődhet alá, éppen ellenkezőleg, csak uralkodhat fölötte, mert arra hivatott, hogy a nemzeti törvényhozó szervekre rákényszerítse akaratát, megsemmisítse az osztályuralmat – az államot.

A proletariátus világméretű szervezetének a létrehozása, a nemzetközi konspiráció és az egységes akció – ezek együtt jelentik az egyetlen utat a hatalom megszerzéséhez, a forradalmi diktatúrához.”⁴

„A kapitalista társadalom a számára elengedhetetlenül szükséges értelmiség kiképzésére speciális alapot teremt, a „tisztá nemzeti jövedelmet”, a nemzeti értéktöbblet összegét használja fel. A tőkés társadalom „tisztá jövedelme” az örökölhető tulajdon révén a burzsoá család kezében van. A kiváltságos bérencek, az értelmiség egymást követő nemzedékei neveletésük során felemézik a nemzeti értéktöbbletet. Így válik „magasan képzett munkaerővé”, az „elsőrendű minőség” hordozójává, „magasabb csereértéké”. Ez a következőket jelenti: *éppen azért, mert az értéktöbblet jelentős részét nyelték el, a kizsákmányolás logikája alapján jogot szereznek arra – és élnek is vele –, hogy látszólag az oktatás díjaként idegen munkát, a proletariátus munkáját kisajátítsák.* És mindez a fizetség az egyéni képességeikért jár! Az „elsőrendű” munka jutalmaként elsajátított értéktöbbletet a tőkés társadalom átruházza az utódokra, az emberiség legnagyobb gazdagságát jelentő tudás és tudomány a kiváltságos kisebbség öröklött monopóliuma lesz. Csak ennek az örökös kiváltságos kisebbségnek a tagjai jelenthetik a „magasabb minőséget”; a maradék milliók a rabszolgai fizikai munka monopóliumának örökségével rendelkeznek. Csak a burzsoá monopólium örökösei közül kerülhetnek ki a tehetségek, a gondolkodók, a feltalálók. Annak érdekében, hogy ez az öröklött monopólium „megfelelően” termelje ki a „tudás és a tehetség különleges egyedeit”, a proletariátustól nemcsak a múlt örökségét rabolják el, hanem megfosztják attól a képességétől is, hogy normális módon használja saját természetes szervét – az agyát.

A kiváltságos bérencek osztályérdeke... az örökölhető magántulajdon megőrzését diktálja.

... A szociáldemokrata elvek nyugodtan megengedik, hogy az általuk szervezett proletármozgalomban jelen legyen egy olyan társadalmi erő – a szellemi munkások osztályérdeke – amely természeténél fogva nem törekedhet az osztálytársadalom megsemmisítésére. Ezek az erők visszafogják a proletariátusnak a szociális fordulat végrehajtására irányuló közvetlen törekvését és arra tanítják, hogy a végső felszabadulásig még várni kell, mert a munkásosztálynak még sokat kell politikailag fejlődni.

Emiatt a szociáldemokrácia csak ott tűnik forradalminak, ahol a politikai szabadságért kell harcolni. Ha például Németországban az abszolutizmus már túlságosan durván érezteti a saját létezését, vagy ha a szociáldemokrata opportunizmus már túlságosan szégyentelenül próbál megegyezni még az abszolutizmussal is, akkor Kautskynak eszébe jut a kis vörös szócska, a „proletárdiktatúra”, és azonnal kétségbevon mindenféle nacionalizálást a jelenlegi német rendszer alapján és ezt a „diktatúra” idejére halasztja el. Úgy tűnik, mintha még mindig olyan kérlelhetetlenül tagadná, hogy lehetséges a jelenlegi állam létezése mellett valamiféle szocialista építés. Pedig az európai demokráciákban a szociáldemokrácia kizárólag törvényes úton akarja céljait elérni, a diktatúráról szót sem ejt, saját szocialista törekvéseit a szélsőséges radikálisokkal együtt úgy fogalmazza meg, mint *állami* szocializmust, mint a termelőeszközök fokozatos társadalmisítását, olyan mértékben, ahogy ezt a tőkekoncentráció lehetővé teszi” (Millerand 1896-os megfogalmazása), és közben egyáltalán nem zavarja, hogy ezzel az uralkodó osztályt fogja erősíteni. Kautsky sem jön zavarba; biztos benne, hogy a demokráciában a nép fog uralkodni. Az angol szociáldemokraták szintén tántoríthatatlanul a békés út hívei. Ezzel azonban csak a fabiánusokat erősítik, akik a legelszántabban védelmezik a „békés eszközöket”, a szocialista célokat pedig úgy fogalmazzák meg, hogy „társadalmi irányítás alá kell vonni azokat az ipari üzemeket, amelyeket a társadalom jelenleg megfelelően tudna vezetni”. De ugyanezt követeli a radikális burzsoáziának a „legkifizetődőbb üzemek állami és municipális tulajdonba vételére” vonatkozó terve is, pedig ők aztán egyáltalán nem tekintik magukat szocialistáknak. És végül, ugyanilyen radikálisok kormányozzák Svájcot is, és készek arra, hogy egész sor iparágat állami tulajdonba vegyenek, persze nem azért, hogy ezzel egyet előbbre lépjenek az új rendszerbe vezető úton, hanem a saját uralmuk érdekében, amely – ezt a svájci munkások a saját bőrükön tapasztalják – semmivel sem gyengébb a kapitalistákénál.

Így a szociáldemokrácia a szocializmus ügyét elnapolja a demokrácia kivívásáig. A demokráciában azonban a szocializmus átalakul a „fokozatos, a lehetőségekhez mért társadalmisítássá és állami szocializmussá, amelynek egyes oldalait a radikális burzsoázia valósítja meg a „legkifizetődőbb üzemek” megváltásával, amely természetesen a *burzsoázia uralmának a megerősödését* eredményezi.” Így válik semmivé, így tűnik el a szociáldemokrata tevékenységből a proletár szocializmus. A proletariátus természetesen nem akar megváltást; felszabadulása a burzsoázia minden tulajdonának és kiváltságának a kisajátítását követeli. *Addig azonban, amíg a proletariátus ügy gondolja, hogy az értelmiséggel együttműködve „fogja kisajátítani” „a kevés kapitalistát és nagybirtokost” – addig senkit sem fog kisajátítani.* Ez az álcázott szövetséges jól tudja, hogyha egyszer a proletariátus lát hozzá a burzsoázia kisajátításához, ez az ő kisajátításával végződne, ezért mindent megtesz annak érdekében, hogy visszatartsa a proletariátust mindenféle kisajátításra való felkészüléstől.”⁵

(1905.)

„A törvények az egész világon – legyen szó akár önkényuralmi kormányzásról, akár a „nép által választott kormányról” – nem a nép, hanem a földi javakat kisajátító, uralkodó rétegek akaratát érvényesítik. Ezek a rétegek mindenféle anyagi gazdagságot a magukénak mondhatnak, ezért rendelkeznek mindazzal az emberi tudással is, amely a dolgozó nép szemében olyan érthetetlenül titokzatosossá teszi őket. A kisajátítók törvényei szerint a dolgozó osztálynak csak a *népoktatásra* van szüksége, ami az uralkodó tudós világgal szemben egyet jelent a tudatlansággal. Ezek a lopást szentesítő törvények az emberiség túlnyomó göbbségét arra ítélik, hogy raboknak szülessenek, gyerekkoruktól a fizikai munka börtönében senyedjenek, nemzedékről nemzedékre úgy nőjenek fel, mint az emberiség alsórendű, műveletlen faja, amely csak a fizikai munkára, csak az uraság parancsainak mechanikus végrehajtására képes. Az uraság pedig minden eszközt megszerez ahhoz, hogy gyerekeit – akármilyen nehézfejúek is legyenek köztük – kitanítsa és a kormányzásra hivatott magasabbrendűek közé emelje.

Ilyen rabló törvények mellett vajon az önkényuralmi rendszerben a cár nevezi-e ki az irányítókat, vagy máshol a nép választja-e őket? A kormány mindkét esetben értelmiségiekből áll, akik az irányítás tudományát csakis saját utódaiknak adják át, az emberiség többségét pedig rabszolgamunkára kárhoztatják. Ezt az állapotot – amely milliókat ítél meg születésük előtt

tudatlanságra és rabságra – csak úgy lehet felszámolni, a rablást és az emberi rabságot törvényesítő kormányt csak úgy lehet megdönteni, ha megvalósul a világméretű munkásösszeesküvés, a munkásosztály általános sztrájkban egyesül, amikor ez a felkelés megfosztja az uralkodó társadalmat az évszázadok alatt felhalmozott gazdagságtól és minden egyént az emberi tudás és gazdagság egyenjogú örökösének nyilvánít.

Az a meggyőződés, miszerint a munkásosztálynak elegendő megdöntenie az önkényuralom hatalmát és megszerezni az általános választójogot ahhoz, hogy részt vegyen az állam irányításában – olyan régi mese, amelyet már ezerszer hallottunk mindenféle képmutató burzsoá politikus előadásában.

Amikor a munkások arról vitatkoznak, hogyan ünnepeljék meg május 1-ét, nem hihetnek a tudománynak, nem hihetnek a forradalmi értelmiségnek és számtalan röpiratának, amelyek ma nem tesznek mást, mint nagyhangon és arcátlanul ezt a régi mesét ismétlik.

De hiszen az orosz munkásoknak – mondják – minden nagyobb városban szociáldemokrata bizottságaik vannak. Ezek a bizottságok, amelyekben az öntudatos munkások is résztvesznek, vajon nem mutatták meg a proletárharc helyes útját?

A szociáldemokrata bizottságok felkészítik a munkásszervezőket és agitátorokat, minden évben előkészítik a májusi ünnepet, számtalan röplapon szólítva fel a munkásokat ezen a napon a bátor harcra. Amikor azonban ezekre a felhívásokra a munkások váratlan tömegmegmozdulásokkal válaszolnak, mint a múlt évben Pétervárott, vagy egész városok mozdulnak meg, mint három évvel ezelőtt Riga, és viharos sztrájkokkal fejezik ki a saját igazi munkásköveteléseiket – akkor a harc színhelyén nem látunk egyetlen szociáldemokrata szervezőt vagy agitátort sem. Egyetlen bizottság sem gondol arra, hogy kiszélesítse a kiobbant sztrájkot, növelje a felkelt tömegek erejét, *fokozza a munkásköveteléseket.*

Amikor a múlt év februárjában a rendőrség a Kazany-téren egyetemi hallgatókra és pétervári értelmiségiekre támadt, az egész szociáldemokrata sajtó kórusban azt kiabálta, hogy ilyen felháborító eset után a munkásoknak azonnal az utcára kell menniök és gondolkodás nélkül a golyók és a szuronyok elé kell vetniük magukat. Világos! Ki hallott már ilyet? A Kazany-téren jólnevelt, illedelmes közönséget vertek el, nem pedig olyan erőszakosan sztrájkoló alja népséget, mint Rigában. ...

Riga utcáin nem csak a kancsuka és a puskatus dolgozott, mint a diákok és az értelmiségiek esetében, hanem lövések is eldördültek és több mint

ötven munkást öltek meg. Itt azonban az emberek a munkásügyért estek el, nem pedig az értelmiség szívéhez közel álló ügyért, ezért aztán a szociáldemokrata bizottságok nem tartották szükségesnek, hogy Oroszország-szerte akkora lármát csapjanak, mint ahogy most ezt a diákok miatt teszik. Egyetlen szociáldemokrata bizottságnak sem fordult meg a fejében, hogy más városok munkásságát fellájítsa a rigai munkásokkal állati kegyetlenséggel elbáno erőszak ellen.

Az olyan viharos sztrájkokat, mint amilyen a rigai volt, a szociáldemokrata bizottságok lenézik és a tudatlan tömegek ösztönös lázadásának nevezik, szükségtelennek és haszontalannak tartják, és az ilyen tömeglázadások idején általában azt tanácsolják az öntudatos munkásoknak, hogy csak maradjanak szépen otthon és őrizték meg nyugalmukat.

Nos hát, te munkás, amikor a művelt embereket verik, akkor ezen annyira fel kell háborodnod, hogy azonnal bombákat kell hajigálnod; de amikor a tömegsztrájkok alatt a munkásokat lövik, maradj csak nyugton és intsél mindenkit nyugalomra... Hát így tevékenykednek a szociáldemokrata bizottságok, a munkásosztály képviselői...”⁶

(1902)

„... A tanulatlan tömegek megértik, hogy a lényeg nem az okos politikán, vagy a törvényes alapokon múlik, hanem a *lázaók számában és erejében rejlik*; a követeléseik annál határozottabbak és nagyobbak lesznek, minél inkább terjed a sztrájk. Ezért a munkástömegek a harcban azt a verhetetlen eszközt alkalmazzák, melyhez a szociáldemokrata programok sohasem jutnak el. Első lépésként *kiszélesítik* a sztrájkot. Leteszik a munkát a saját üzemükben és tömegesen átmennek a szomszédos gyárba, hogy ott is leállítsák a munkát. Így kelnek fel egész városok.

A „forradalmi” értelmiség megérti, hogy az ilyen harc kiterjesztése az egész állam területére a proletárforradalom kezdetét jelenti. Ez azonban nem csak a rendőrség, nemcsak a kapitalisták megdöntését eredményezi, hanem megfosztja az értelmiséget is tulajdonától, ezért számára nem marad más hátra, mint az ilyen felkeléseket „a csőcselék vad lázadásának” titulálni és abban reménykedni, hogy a cári szuronyok majd lecsendesítik ezt a csőcseléket.

A „tudatos” munkásoktól azonban a tömegek mást várnak. Azok a holttestek, amelyek évről-évre hol egyik, hol másik város utcáit borítják, régen arra figyelmeztetnek, hogy szakítsatok az értelmiséggel és az általuk

képviselt polgári forradalom tervével és a *munkás ügyért, a munkások min-
denfelé kiterjedő összeesküvéséért, a májusi általános sztrájkért harcolja-
tok.*”⁷ ..

(1902.)

„A burzsoázia kezéből kihullott hatalmat semmiféleképpen sem ve-
heti át és tarthatja meg egy olyan nincstelen osztály, mint amilyennek a
munkásosztály megmarad. Tulajdon nélküli és ugyanakkor uralkodó osztály
– ez a legnagyobb ostobaság.

A kapitalisták és a földbirtokosok kezéből kicsúszott hatalmat csakis a
burzsoázia alsó rétege, a kisburzsoázia és a tudása révén az ország életének
szervezésében és irányításában nélkülözhetetlen értelmiség ragadja meg.

A kispolgárság azonban, miután rákényszerítette a gazdagokra a demokrati-
kus rendet, nagyon gyorsan újból egységre lép velük. A hatalom újból a tu-
lajdonosoké lesz. A hatalom ugyanis később sem függetlenedhet *minden
hatalom forrásától – a felhalmozott gazdagságtól.*

Nem következik-e a fentiekből, hogy a munkásoknak le kell monda-
niuk a saját uralmuk megteremtésének a gondolatáról? Semmi esetre sem!
A hatalomról való lemondás a forradalomról való lemondást jelentené.
A munkásosztály győztes forradalmára van szükség ahhoz, hogy létrejöjjön
a munkáshatalom.

Csupán arról van szó, hogy a munkásosztály nem másolhatja le a pol-
gári forradalmat, mint ahogy ezt a szociáldemokrata tudomány tanácsolja,
annál az egyszerű oknál fogva, hogy a rabszolgasorsra ítélt osztály már ezzel
megfosztaná magát a gazdagság és a tudás megszerzésének a lehetőségétől.
A munkásságnak a saját külön útját járva kell kijutnia a rabságból. Ahhoz,
hogy a munkásosztály megvalósítsa a saját uralmát mindörökre meg kell
semmisítenie a burzsoázia uralmát, egy csapással ki kell ütni kezéből hatal-
mának forrásait, meg kell fosztani a gyáraktól, üzemeiktől, minden tulajdo-
nától, rá kell kényszeríteni a munkára.

A burzsoázia kisajátítása ezért a munkásforradalom első, elkerülhetet-
len lépése. A kisajátítás azonban csak az első lépés a munkásosztály felsza-
badítása felé vezető úton. A burzsoázia kisajátítása még nem eredményezi
az osztályok teljes megsemmisítését, a teljes egyenlőséget.

A nagy- és a közép-tulajdon kisajátítása után a városban és a falvakban
még megmarad a kisgazdaság, amelynek a társadalmisítása nem megy máról
holnapra. És megmarad, ami még ennél is fontosabb – az értelmiség. A bur-

zsoázia kisajátításának pillanatától ugyan megfosztják nagyúri jövedelmétől, mégis megmarad az a lehetősége, hogy a maga számára a legnagyobb munkabért tartsa meg.

Mivel az értelmiség továbbra is a tudás egyetlen birtokosa marad, mivel ebből következően az állam és a termelés irányítása az ő kezében marad, a munkásságnak szívós küzdelmet kell vele szemben folytatnia azért, hogy a munkások bére elérje az értelmiség fizetésének szintjét.

A munkáshatalom nem előzheti meg a gazdagok kisajátítását. Csak a burzsoázia kisajátításával veszi kezdetét a munkásosztály hatalma. *A munkásforradalom rákényszeríti az államhatalmat a nagy- és középburzsoázia kisajátítására, a gyárak, az üzemek és minden gazdagság munkások által való elvételének a törvényesítésére.*”

(1918)

Jegyzetek

1. Volszkij: A szellemi munkás, New-York–Baltimore, 1968.
2. i.m. I. rész. A szociáldemokrácia fejlődése, Előszó 43–45.
3. i.m. 58–59.
4. i.m. A szociáldemokrácia fejlődése, III. 91.
5. i.m. I. rész. A szociáldemokrácia fejlődése, Befejezés 149–151.
6. i.m. A májusi sztrájk. (Függelék „A szellemi munkás” I. részéhez.) 157–158.
7. u.ott 160–161.
8. i.m. A munkásosztály uralma (Rabocsaja revoljucija, 1. sz. 1918. jún.–júl.) 370–371.